ARREST VAN HET HOF
VAN 28 NOVEMBER 1973 [1]

Otto Witt KG
tegen Hauptzollamt Hamburg-Ericus
(verzoek om een prejudiciële beslissing, ingediend door het Finanzgericht Hamburg)

„Kariboevlees"

Zaak 149-73

Samenvatting

1. *Gemeenschappelijk douanetarief — Omschrijving van waren — Soortgelijke produkten — Verschillende behandeling — Mogelijkheid daartoe*
2. *Gemeenschappelijk douanetarief — Omschrijving van waren — Uitlegging — Toelichtingen — Duidelijke bepalingen van het tarief — Wijziging — Ontoelaatbaarheid daarvan*
3. *Gemeenschappelijk douanetarief — Omschrijving van waren — Wild in de zin van onderverdeling 02.04-B*

1. Wanneer zich bij twee produkten geen zodanige kenmerken en objectieve eigenschappen voordoen dat op grond daarvan de ene waar bij inklaring van de andere kan worden onderscheiden, is nochtans de mogelijkheid niet uitgesloten om in elk van beide gevallen op grondslag van andere objectieve factoren die ten tijde van inklaring kunnen worden bewezen (bij voorbeeld met behulp van certificaten van oorsprong) tot een verschillende behandeling te komen.
2. De toelichtingen op het gemeenschappelijk douanetarief zijn weliswaar in alle gevallen waarin de bepalingen van dat tarief tot twijfel aanleiding geven als een waardevol uitleggingsgegeven te beschouwen, doch vermogen geen wijziging te brengen in bepalingen omtrent welker betekenis en draagwijdte voldoende zekerheid bestaat.
3. De term „wild" in de onderverdeling 02.04- B van het gemeenschappelijk douanetarief van 1970 is in die zin te verstaan dat daaronder vallen de in het wild levende dieren waarop wordt gejaagd.

In de zaak 149-73

betreffende een verzoek aan het Hof krachtens artikel 177 EEG-Verdrag van het Finanzgericht te Hamburg, in het aldaar aanhangig geding tussen

1 — Procestaal: Duits.

OTTO WITT KG te Stelle

tegen

HAUPTZOLLAMT HAMBURG-ERICUS,

om een prejudiciële beslissing inzake de uitlegging van de term „wild", gebezigd in tariefnummer 02.04-B van het gemeenschappelijk douanetarief,

wijst

HET HOF VAN JUSTITIE,

samengesteld als volgt: R. Lecourt, President, M. Sørensen (rapporteur), Kamerpresident, R. Monaco, J. Mertens de Wilmars, P. Pescatore, H. Kutscher en C. Ó Dálaigh, Rechters,

Advocaat-Generaal: A. Trabucchi
Griffier: A. Van Houtte

het navolgende

ARREST

Ten aanzien van de feiten

A — Overwegende dat met betrekking tot de feiten, het verzoek en de standpunten van partijen ter terechtzitting is gerapporteerd als volgt:

I — De feiten en de procesvoering

1. Volgens zijn in 1970 geldende redactie vielen onder het gemeenschappelijk douanetarief onder meer de onderstaande posten:

„02.04: Ander vlees en andere eetbare slachtafvallen, vers, gekoeld of bevroren:

A. .....

B. van wild

C. ander:

I. .....

II. .....

III. overig"

De Commissie vermeldt in haar toelichtingen op de onderverdeling 02.04-B het volgende:

„Er wordt op gewezen dat rendieren als „huisdieren" worden beschouwd. Vlees en slachtafvallen van deze dieren vallen

daarom niet onder deze onderverdeling, maar onder onderverdeling 02.04-C-III."

2. De firma Witt importeerde tussen februari en oktober 1970 bevroren kariboevlees uit Groenland in de Gemeenschap.

De Duitse douane beschouwde dit vlees als rendiervlees en bracht de waar, met verwijzing naar voormelde toelichtingen, onder de onderverdeling 02.04.C.III van het gemeenschappelijk douanetarief.

De firma Witt achtte de onderverdeling 02.04-B van toepassing en legde de zaak voor aan het Finanzgericht te Hamburg.

3. Deze rechterlijke instantie schorste het geding en besloot krachtens artikel 177 van het EEG Verdrag het Hof van Justitie te verzoeken bij wijze van prejudiciële beslissing uitspraak te doen inzake de navolgende vragen:

a) Welke elementen zijn bepalend voor de uitlegging van de term „wild" in post 02.04-B van het gemeenschappelijk douanetarief 1970?

b) Komt het ten deze in het bijzonder aan op de jaagbaarheid van de dieren krachtens de vigerende nationale bepalingen van het land van oorsprong, of slechts op het feit dat de dieren in het wild leven en bij de jacht worden geschoten?

4. Het Finanzgericht overwoog in de verwijzingsbeschikking met name het volgende:

„Volgens de verklaringen van partijen en met name blijkens de keuringscertificaten die het Deense Ministerie voor Groenland verstrekt is het onderhavige vlees afkomstig van in het wild levende kariboes die tijdens de jacht zijn geschoten.

.....

Daargelaten dat de toelichtingen op het gemeenschappelijk douanetarief van de Europese Gemeenschappen de rechter niet binden, kan de vraag naar de tariefindeling van kariboevlees slechts tot oplossing worden gebracht wanneer in vrijheid levende kariboes moeten worden gelijkgesteld met rendieren als in de toelichtingen bedoeld. Het Finanzgericht trekt dit in twijfel en meent dat twijfel slechts uit de weg kan worden geruimd langs de weg van uitlegging van de term „wild" in de onderverdeling 02.04-B van het gemeenschappelijk douanetarief van 1970.

De betekenis van de term „wild" is niet duidelijk. Volgens Brockhaus (6e uitgave 1957) behelst deze term de algemene omschrijving der zoogdieren (lopend wild) en vogels (vederwild) waarop mag worden gejaagd. Het gaat in deze definitie om de jaagbaarheid. Ook in de toelichtingen op het douanetarief voor de Europese Gemeenschappen is sprake van dieren waarop mag worden gejaagd (aantekening 3). Op welke — als wild te beschouwen — dieren mag worden gejaagd is te vinden in de jachtvoorschriften der verschillende staten ... Nochtans kan in twijfel worden getrokken of de term „wild" in het douanetarief wel kan worden gedefinieerd met behulp van de jachtvoorschriften van de invoerende staat dan wel van de Gemeenschap. Er bestaan dierenrassen die noch in het land van invoer noch in enige andere streek van de Gemeenschap voorkomen, zodat er in die landen ook geen voorschriften voor die rassen bestaan; men zou dus moeten uitgaan van de jachtwetgeving van het land van herkomst — indien aanwezig —.

Men kan echter ook, ongeacht de jachtvoorschriften, onder „wild" verstaan alle van de mens onafhankelijk levende dieren die tijdens de jacht worden geschoten en waarvan het vlees voor menselijke consumptie geschikt is. Legt men die maatstaf aan, dan moet ingevoerd vlees dat afkomstig is van in vrijheid levende kariboes die onder schot worden genomen, onder de onderverdeling 02.04-B worden gebracht. Het maakt dan weinig uit of ze al dan niet tot de rendieren moeten worden gerekend."

5. De beschikking van het Finanzgericht is op 11 juli 1973 ter griffie van het Hof ingeschreven.

Overeenkomstig artikel 20 van het Protocol betreffende het Statuut van het Hof

van Justitie van de EEG zijn op 20 september 1973 schriftelijke opmerkingen ingediend door de Commissie van de Europese Gemeenschappen — vertegenwoordigd door haar juridisch adviseur P. Kalbe — en op 1 oktober door de firma Otto Witt — vertegenwoordigd door de heren Mielke, Mielke en Mielke, advocaten te Hamburg —.

Het Hof heeft, op rapport van de Rechter-Rapporteur en de Advocaat-Generaal gehoord, besloten zonder instructie tot de mondelinge behandeling over te gaan.

II — De voor het Hof gemaakte schriftelijke opmerkingen

De *Commissie* betoogt dat in casu met de duidelijk als „stoplap" bedoelde onderverdeling 02.04-C-III alleen zou mogen worden gewerkt wanneer het vlees van de kariboe niet als vlees van „wild" in de zin van onderverdeling 02.04-B zou zijn te beschouwen.

Wat de wetgever van de Gemeenschap met „wild" heeft bedoeld wordt uitgelegd in de toelichtingen op het gemeenschappelijk douanetarief. Hoewel die toelichtingen geen bindend karakter dragen, zijn zij wat betreft de betekenis die de wetgever van de Gemeenschap aan een bepaalde formulering heeft willen hechten als een authentiek commentaar te beschouwen zodat er als uitleggingsgrondslag en -middel wezenlijke en doorslaggevende betekenis aan moet worden gehecht (de Commissie verwijst hier naar 's Hofs arrest van 8 december 1970, zaak 14-70, Bakels, Jurisprudentie 1970 blz. 1001). Men zou bij de uitlegging van de term „wild" in de zin van onderverdeling 02.04-B de aard van de toelichtingen miskennen wanneer men er aan zou willen ontkomen en baat zou gaan zoeken bij een voor andere redeverbanden bedoelde en op andere definities steunende conceptie. In deze aantekeningen valt met betrekking tot onderverdeling 02.04-B het volgende te lezen: „deze onderverdeling omvat vlees en eetbare slachtafvallen van lopend wild en vederwild als bedoeld bij post 01.06". (3de aantekening). De Commissie acht nochtans een uitputtende omschrijving van „wild" onnodig: de draagwijdte van de term „wild" in de toelichtingen wordt terstond beperkt — en nader toegelicht — in voormelde aantekening betreffende rendieren.

De betekenis van de term „wild" hangt haars inziens in beslissende mate af van de betekenis die de Commissie aan het woord „rendier" heeft willen hechten. Rendieren zouden niet als wild zijn te beschouwen ofschoon de kariboes, gezien hun leefwijze, ook voor in het wild levende dieren in de gebruikelijke zin des woords kunnen doorgaan. Zijn het rendieren in de zin van de toelichtingen, dan valt hun vlees onder de onderverdeling 02.04-C-III. De term „rendier" kan in meer dan één zin worden verstaan: enerzijds omvat hij alle onderverdelingen van het geslacht Rangifer, doch anderzijds wordt hij soms ook alleen maar gebruikt om de Europese vormen (Rangifer tarandus) — als ondersoorten — van de Noordamerikaanse kariboe (Rangifer arcticus, of kariboe), te onderscheiden. Ter beantwoording van de vraag welke van deze beide betekenissen er in de toelichtingen aan is toegekend zou men er volgens de Commissie van moeten uitgaan dat de keus van de term „rendier" in mindere mate met finesses van het zoölogisch woordgebruik verband houdt dan met de zorg de douane een term aan de hand te doen waarmede in de praktijk kan worden gewerkt.

Veelzeggend is de vaststelling van de toelichtingen dat rendieren als „huisdieren" zijn te beschouwen.

Hiermede wordt gerefereerd aan hun leefwijze en waar tot nu toe alleen de Europese ondersoorten, doch niet de kariboes voldoende gedomesticeerd zijn om in kudden te worden samengebracht en voor economische doeleinden te worden geteeld, zou mogen geconcludeerd dat hier alleen aan rendieren in de enge zin des woords, met uitsluiting van de kariboes, is gedacht. De Commissie meent echter dat deze overweging aanmerkelijk aan overtuigingskracht inboet wanneer

men zich afvraagt hoe bij de praktische toepassing van het gemeenschappelijk douanetarief met de aldus verkregen resultaten kan worden gewerkt. Europese rendieren en kariboes verschillen niet voldoende om bij de inklaring het bevroren vlees van de kariboe van Europees rendiervlees te kunnen onderscheiden.

Het aanmerkelijk hoger douanerecht voor rendiervlees zou dan al heel eenvoudig en zonder risico kunnen worden ontdoken: men behoeft de waar slechts als kariboevlees aan te geven.

De Commissie concludeert dat de term „rendier", zoals die in de toelichtingen wordt gebezigd, gezien de algemene zoölogische betekenis die eraan toekomt en met het oog op de praktische onderscheidingsmogelijkheden, zo ruim mogelijk moet worden opgevat, zodat alle ondersoorten van rendieren en kariboes eronder vallen.

De *firma Witt* wijst er op dat het voor haar in deze zaak om grote belangen gaat: de Duitse autoriteiten hebben haar de invoer van kariboevlees verboden, en wel voornamelijk op grond dat kariboes als rendieren — en dus niet als wild — zouden zijn te beschouwen. Volgens het Fleischbeschaugesetz valt alleen wild niet onder de daarin voorkomende bijzondere bepalingen betreffende de invoer.

De firma Witt acht het standpunt van de Duitse douane zowel naar opzet als qua redengeving niet steekhoudend. Het is al aanstonds in wetenschappelijk-zoölogisch opzicht onjuist kariboes met gedomesticeerde rendieren gelijk te stellen. De wetenschap onderscheidt binnen het geslacht Rangifer en de soort Rangifer tarandus verschillende ondersoorten. Daartoe behoren onder meer het Noordeuropees rendier (Rangifer tarandus tarandus), de Westcanadese boskariboe (Rangifer tarandus kariboe) en de toendrakariboe (Rangifer tarandus arcticus). Van alle ondersoorten van de soort Rangifer tarandus is alleen het Noordeuropese rendier gedomesticeerd. Het huisrendier en de kariboe zijn dus, zoölogisch gezien, verschillende ondersoorten van het geslacht Rangifer.

De toelichtingen op het gemeenschappelijk douanetarief zijn volgens de firma Witt slechts te beschouwen als instructies voor de douane, waaraan derden of instellingen niet gebonden zijn. Door toepassing dezer nationale instructies op de door verweerders bepleite wijze zou men in strijd komen met het gemeenschappelijk douanetarief en met algemene uitleggingsvoorschriften van hogere orde.

Verweerder miskent in zijn betoog dat in nationale instructies met betrekking tot de term „wild" in de zin van onderverdeling 02.04-B geen restrictieve of willekeurige uitlegging mag worden voorgeschreven. Voorts mag het er voor worden gehouden dat de Duitse douane in haar toelichtingen alleen gedomesticeerde rendieren als huisdieren beschouwd wenste te zien. De auteurs der toelichtingen mogen worden geacht alleen het als huisdier te beschouwen rendier te hebben bedoeld.

De beslissing van het geschil hangt af van de vraag hoe de term „wild" in de zin van onderverdeling 02.04- B moet worden uitgelegd. Doorslaggevend is daarbij vooral dat de desbetreffende dieren in het wild leven. Dit ligt in de lijn van het algemeen spraakgebruik en levert ook het kenmerkend verschil met „huisdieren" op. Als in het wild levend in de hierbedoelde zin zijn te beschouwen alle dieren die zich in hun natuurlijke vrijheid, dat wil zeggen niet in de macht van de mens, bevinden. Ook ware na te gaan of het vlees van een in het wild levend dier door jacht is verkregen. Op die manier kan wildbraad nauwkeurig van slachtvee worden onderscheiden.

Ter bepaling van hetgeen als wild is te beschouwen is de jaagbaarheid een minder doeltreffend criterium.

Verzoekster in het hoofdgeding wijst voorts op het ontwerp van een wet tot wijziging van het Fleischbeschaugesetz van 3 maart 1972, waarin „Haarwild, das in Herden oder auf andere Weise unter Obhut der Menschen gehalten wird" van „Haarwild, das in freier Wildbahn erlegt worden ist" wordt onderscheiden. In het wild levende kariboes

waarop wordt gejaagd, worden in de considerans ondubbelzinnig als wild aangemerkt. Slechts de gedomesticeerde rendieren van het ras Rangifer tarandus tarandus, waarvan het vlees door slachten wordt verkregen, moet worden gebracht onder de onderverdeling 02.04-C-III, alle andere rendieren, met name de kariboes, zijn te beschouwen als wild in de zin van onderverdeling 02.04-B.

De firma Witt herinnert eraan dat volgens de cijfers 3 en 6 van de algemene uitleggingsvoorschriften van de nomenclatuur van het gemeenschappelijk douanetarief een meer specifieke post voorrang heeft ten opzichte van een post van meer algemene strekking. Het lijdt geen enkele twijfel dat „vlees van wild" in die zin meer specifiek is dan „ander vlees".

Ten slotte vraagt verzoekster de aandacht voor het volgende gezichtspunt: wanneer de term „rendier" in de toelichtingen in die zin zou zijn te verstaan dat daaronder alle rendieren van de soort „Rangifer tarandus" zonder onderscheid moeten worden gebracht — zoals verweerder meent — dan zou zodanige uitlegging indruisen tegen de duidelijke bewoordingen van onderverdeling 02.04-B omdat in beginsel alle ondersoorten van de soort „Rangifer tarandus" gezien voormelde kenmerken, als wild zijn te beschouwen. De enige uitzondering is dan het Noordeuropese huisrendier. De term „rendier" in de toelichtingen kan dus alleen slaan op het huisdier geworden rendier van Noord-Europa van de ondersoort „Rangifer tarandus tarandus" . . .

B — Nadat voormeld rapport ter terechtzitting is uitgebracht, heeft de mondelinge behandeling plaatsgehad. De firma Witt en de Commissie zijn gehoord ter terechtzitting van 14 november 1973.

Tijdens de mondelinge behandeling heeft de vertegenwoordiger van de *firma Witt* tegen het betoog der Commissie ingebracht dat er ter onderscheiding tussen vlees van de kariboe en vlees van het huisrendier een voldoende betrouwbare grondslag zou worden verkregen wanneer er ten blijke van de herkomst van het vlees certificaten zou worden gebruikt. Van zulke certificaten wordt bij de invoer van waren ook op heel andere manieren gebruik gemaakt.

De *Commissie* heeft geantwoord dat aan het verplicht stellen van zulke certificaten steeds het risico van fraude verbonden is; zulks dient te worden vermeden.

C — De Advocaat-Generaal heeft ter terechtzitting van 28 november 1973 zijn conclusie genomen.

Ten aanzien van het recht

1 Overwegende dat het Finanzgericht te Hamburg bij beschikking van 18 juni 1973, ingekomen ter griffie van het Hof op 11 juli 1973, krachtens artikel 177 van het EEG Verdrag vragen heeft gesteld inzake de uitlegging van de term „wild" in onderverdeling 02.04-B van het gemeenschappelijk douanetarief van 1970;

dat deze vragen blijkens de verwijzingsbeschikkingen zijn gesteld in verband met de invoer in de Gemeenschap van bevroren vlees, afkomstig van dieren die in het wild hadden geleefd en tijdens de jacht waren geschoten;

dat de nationale douaneautoriteiten hebben gemeend dat hier van rendiervlees sprake was en de waar niet onder de onderverdeling 02.04-B (vlees van wild) van het alstoen geldende gemeenschappelijke douanetarief van de EEG, doch onder de onderverdeling 02.04-C-III (ander vlees, overig) hebben ingedeeld;

dat de douane te dien aanzien heeft verwezen naar de toelichtingen op het gemeenschappelijk douanetarief, zoals die door de Commissie zijn gepubliceerd, volgens welke rendieren als huisdieren zijn te beschouwen, zodat hun vlees niet valt onder de onderverdeling 02.04-B, doch onder de onderverdeling 02.04-C.III moet worden gebracht;

2 Overwegende dat de grond die de Commissie noemt om aldus alle rendiervlees onder één en dezelfde onderverdeling te brengen — zonder de mogelijkheid open te laten vlees van in het wild levende rendieren anders te behandelen dan vlees van gedomesticeerde rendieren — gelegen is in het ontbreken van kenmerken en objectieve eigenschappen op grond waarvan de ene waar bij inklaring van de andere kan worden onderscheiden;

dat zodanige gelijkheid van waren evenwel volgens de Commissie niet wegneemt dat men op grondslag van andere objectieve factoren die ten tijde van de inklaring — bij voorbeeld met behulp van certificaten van oorsprong — kunnen worden bewezen, in elke van beide gevallen tot een verschillende behandeling kan komen;

3 Overwegende dat de toelichtingen op het gemeenschappelijk douanetarief weliswaar in alle gevallen waarin de bepalingen van dat tarief tot twijfel aanleiding geven als een waardevol uitleggingsgegeven zijn te beschouwen, doch geen wijziging vermogen te brengen in bepalingen omtrent welker betekenis en draagwijdte voldoende zekerheid bestaat;

dat de term „wild", opgevat in zijn gewone betekenis, betrekking heeft op diersoorten die in het wild leven en waarop wordt gejaagd;

dat indien de douane deugelijk bewijs mag verlangen dat de dieren waarvan het vlees door de importeur als vallend onder de onderverdeling 02.04-B is aangegeven als wild zijn te beschouwen, de toelichtingen van het gemeenschappelijk douanetarief er niet toe kunnen leiden dat er — in strijd met de bewoordingen van dat tarief — voor de indeling geen enkel verschil meer zou kunnen worden gemaakt tussen vlees van wilde en gedomesticeerde dieren van dezelfde soort;

4 dat op de gestelde vragen derhalve dient te worden geantwoord dat de term „wild" in de onderverdeling 02.04-B van het gemeeenschappelijk douantarief van 1970 in die zin is te verstaan dat daaronder vallen de in het wild levende dieren waarop wordt gejaagd;

Ten aanzien van de kosten

5 Overwegende dat de kosten door de Commissie van de Europese Gemeenschap wegens indiening harer opmerkingen bij het Hof gemaakt, niet voor vergoeding in aanmerking komen;

dat de procedure ten aanzien van partijen in het hoofdgeding als een in de loop van het geding voor de nationale rechter gerezen incident is te beschouwen, zodat deze over de kosten heeft te beslissen;

Gezien de stukken;

Gehoord het rapport van de Rechter-Rapporteur;
Gehoord de mondelinge opmerkingen van de Commissie van de Europese Gemeenschappen en de firma Witt;
Gehoord de conclusie van de Advocaat-Generaal;
Gelet op het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap, met name artikel 177;
Gelet op verordening (EEG) nr. 950/68 betreffende het gemeenschappelijk douanetarief;
Gelet op het Protocol betreffende het Statuut van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, met name artikel 20;
Gelet op het Reglement voor de Procesvoering van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen;

HET HOF VAN JUSTITIE,

uitspraak doende op de vragen door het Finanzgericht te Hamburg bij beschikking van 18 januari 1973 gesteld, verklaart voor recht:

De term „wild" in de onderverdeling 02.04-B van het gemeenschappelijk douanetarief van 1970 is in die zin te verstaan dat daaronder vallen de in het wild levende dieren waarop wordt gejaagd.

Lecourt	Sørensen		Monaco
Mertens de Wilmars	Pescatore	Kutscher	Ó Dálaigh

Uitgesproken ter openbare terechtzitting te Luxemburg op twaalf december negentienhonderddrieënzeventig.

De Griffier	De President
A. Van Houtte	R. Lecourt

CONCLUSIE VAN DE ADVOCAAT-GENERAAL A. TRABUCCHI VAN 28 NOVEMBER 1973 [1]

Mijnheer de President,
mijne heren Rechters,

Eertijds werd tussen de dieren onderscheiden naar gelang ze al dan niet op geoorloofde wijze in bezit kunnen worden genomen: tegenover de in het wild levende *ferae* staan dan de tamme dieren die, ook wanneer men ze vrij laat rondlopen, *abire et redire solent* en dus eigendom worden van degene die ze verzorgt.

Met het doel der indeling voor ogen paste de wijsheid der ouden dit onderscheid ook in concrete gevallen toe in dier voege dat binnen een zelfde categorie tamme dieren, zoals kippen en eenden, *quorum non est fera natura,* onderscheiden werd tussen de op het erf blijvende dieren en dieren die *in naturalem libertatem se receperint,* zodat er op kan worden gejaagd. Wil de jurist ondanks zijn met behulp van de klassieke voorbeelden ontwikkeld rechtsgevoel niet vreemd tegenover het leven komen te staan, dan doet hij er nog steeds goed aan deze in onze ogen zo romantische onderscheidingen, ontleend aan een goeddeels achterhaald economisch bestel, als uitgangspunt of schoolvoorbeeld te gebruiken; ze lenen zich zeer wel voor toepassing op een zo weinig tot de verbeelding sprekend terrein als de categorieën van de nomenclatuur van Brussel of van het gemeenschappelijk douanetarief — ter onderscheiding van wild en de overige dieren waarvan het vlees voor consumptie geschikt is —.

In een geschil betreffende de tariefindeling van kariboevlees uit Groenland verzocht het Finanzgericht te Hamburg om

1 — Vertaald uit het Italiaans.